

Ansvaret gled i olien

*Af professor Lars Bo Langsted
Juridisk Institut, Aalborg Universitet*

En sensommerdag for 5 år siden var en landmand så uheldig, da han kom kørende på sin traktor hen ad landevejen, at kardanakslen brækkede og slog bundkarret i stykker. De ca. 20 liter motorolie løb fra bundkaret ud på vejbanen og lagde sig over en strækning på 150 til 200 meter. Oliens lå dels i en kurve, dels på et stykke efter kurven. Nu var gode råd dyre, tænkte landmanden, og begyndte derfor straks at strø sand (og måske noget jord) fra vejrabatten ud over oliefilmen. Da han var i tvivl om, hvorvidt han nu også havde afdækket godt nok, fik han fat i kommunens vejformand og bad ham følge med ud og besigtige uheldsstedet. Da vejformanden kom derud sammen med landmanden, sagde formanden, at »det så godt nok ud«. Ingen af dem gjorde derfor mere ved sagen.

Nu gik det hverken værre eller bedre, end at en bilist dagen efter, hvor det småregnede lidt, kom kørende hen imod oliepletten med ca. 60 km/t. Og ganske rigtigt: i kurven begyndte bilen at glide på grund af oliespildet, bilisten mistede herredømmet over vognen og kørte galt. Bilisten kom til skade og lagde senere sag an mod både landmanden og kommunen for at få erstatning.

Sagen har nu været til pådømmelse i såvel byret som landsret. Retten tog imidlertid i første omgang kun stilling til, om der overhovedet var et ansvarsgrundlag – eller sagt på en anden måde: hvem kunne man bebrejde, at bilisten var kørt galt? Byretten havde ikke fundet det bevist, at vejformanden havde været at besigtige oliespildet og frifandt derfor kommunen, hvorimod Landsretten fandt det bevist, at vejformanden havde været der, og at hændelsesforløbet var som beskrevet i indledningen.

Landsrettens begrundelse og afgørelse illustrerer på meget fin og pædagogisk vis det grundlæggende i erstatningsretten: Så længe man opfører sig fornuftigt og forsøger at forebygge skader, så er man ikke erstatningsansvarlig. Landsretten starter således med at afvise at det var bilistens egen skyld. Hun havde kørt med en passende hastighed og havde ikke haft mulighed for at se oliefilmen og sandet grundet en våd vejbane. Så var der landmanden og kommunen tilbage.

Det var landmanden, der havde spildt olien på vejen, og – som landsretten skriver – så er det som udgangspunkt også ham, der er erstatningsansvarlig. Medmindre altså, at han »havde føje til at gå ud fra, at de afværgeforanstaltninger, han havde foretaget, var tilstrækkelige«, som retten tilføjer. Man er altså ansvarsfri, hvis man, straks man ser, at man har gjort noget, der kan forårsage uheld for andre, gør hvad man kan for at forhindre sådanne uheld.

Under sagens behandling, havde der været afgivet vidneforklaring af den brandinspektør, der var blevet tilkaldt efter bilistens uheld. Brandinspektøren forklarede, at han fik fire mand til at rengøre vejbanen med sprøjte og sæbe for at affedte, ligesom de brugte almindelige koste. Derefter var vejbanen blevet højtryksrenset og til sidst blev der spredt sand over hele

strækningen, og der blev sat advarselsskilte op i begge ender. De afværgeforanstaltninger, landmanden havde sat i værk dagen inden, havde altså ikke været tilstrækkelige. Man landmanden havde jo gjort mere end blot at strø noget sand udover olien. Han havde således opsøgt kommunens vejformand og fået ham med ud at kigge på oliespildet og på det sand, der var strøet ud. Da vejformanden sagde, at »det så godt nok ud«, måtte landmanden, der jo ikke var ekspert i rengøring og vedligeholdelse af vejbaner, tro, at han nu havde gjort, hvad der var muligt og nødvendigt. Objektivt havde landmanden således ikke gjort tilstrækkeligt, men det måtte han tro efter at have hørt vejformanden. Det er det, landsretten mener, når den skriver: medmindre landmanden »med føje« måtte gå ud fra, at foranstaltningerne var tilstrækkelige. Landsretten frifandt herefter landmanden med den begrundelse at han: »på denne baggrund må anses for at have foretaget det, der med rimelighed kunne forventes af ham i anledning af oliespildet, og der er dermed ikke det til erstatningsansvar fornødne ansvarsgrundlag«

Herefter vendte landsretten sig mig kommunens ansvarsgrundlag. Kommunens folk havde ikke spildt noget olie, så umiddelbart havde kommunen jo ikke nogen skyld i ulykken. Vejformanden kunne imidlertid bebrejdes to ting efter han havde været med ude og besigtige den spildte olie og det sand, landmanden havde strøet ud. For det første havde han med sin bemærkning bevirket at landmanden ikke gjorde mere for at rense vejbanen. For det andet havde vejformanden – på trods af, at han nu havde set, at der var oliespild på en af »hans« veje – alligevel ikke foretaget sig det nødvendige for at rense op. Man kan vel udtrykke det sådan, at vejformanden, og dermed kommunen, havde »overtaget« den skyld, som landmanden oprindeligt havde haft. Landsretten ender de også med at dømme kommunen: »Kommunen har ved at godkende de iværksatte afværgeforanstaltninger, der var utilstrækkelige, pådraget sig erstatningsansvar overfor« bilisten.

Man må ikke drage den lære af dommen, at en vejmyndighed er erstatningsansvarlig fordi der ligger olie på en af dens vejbaner og nogen kommer til skade ved at glide i olien. Hvis vejmyndigheden imidlertid bliver opmærksom på spildet og ikke straks afmærker stedet og derefter foretager en tilstrækkelig oprensning – ja så er der et erstatningsansvar.

Fra retspraksis i øvrigt kan i flæng nævnes, at en kommune blev frifundet for ansvar i en sag, hvor en person var kommet til skade på en »sjov motionssti«. Stien var anlagt blandt andet med nogle brædder, der kunne vippe. Selvom kommunen senere forbedrede skiltningen med konkrete advarsler ved de brædder, der kunne vippe«, fandt retten ikke at kommunen ved anlæg af stien – og med det generelle advarselsskilt, der var opsat – havde handlet i strid med nogle regler eller i øvrigt ansvarspådragende. I en anden sag fandtes kommunen heller ikke at have handlet ansvarspådragende ved at have en åben lyskasse liggende i et buskads mere end 1 meter fra en fliseopgang, der førte ind til et musikteater. I en sag om et fortov, der var så dårligt vedligeholdt, at sagsøger faldt over nogle fliser, der ikke var i niveau, fandtes kommunen erstatningsansvarlig. Retten lagde i den sag vægt på, at kommunen havde været klar over fortovets meget dårlige vedligeholdelsestilstand, men havde udskudt en udbedring heraf for at afvente et senere fjernvarmearbejde.

Man kan naturligvis altid diskutere hvor mange ressourcer vejmyndighederne skal bruge på at inspicere og udbedre vejnettet. Det er imidlertid i første omgang en politisk diskussion og vurdering, hvor domstolene som udgangspunkt ikke kan gøre myndigheden erstatningsansvarlig, fordi den vælger at nedprioritere vedligehold af vejene med de ulemper, dette kan have for trafikanterne. Hvis vejen imidlertid er anlagt, sådan at den er farlig, eller hvis myndigheden har positivt kendskab til steder, hvor vejens slidtage er så udpræget, at den er blevet (særlig) farlig, ja så er der et potentielt erstatningsansvar, hvis nogen kommer til skade af den grund.